

- א 1. האגודה לשמירת זכויות הפרט – למען הומוסקסואלים, לסביות
וביסקסואלים בישראל
2. קל"ף – קהילה לסבית פמיניסטית
3. האגודה לזכויות האזרח בישראל
- ב נ ג ד
1. שר החינוך, התרבות והספורט
2. הטלוויזיה החינוכית הישראלית
3. הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו

ג

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק

[21.9.1997]

ד

לפני הנשיא א' ברק והשופטים י' קדמי, ד' דורנר

העתירה מכוונת נגד הוראתו של שר החינוך, המשיב 1, לטלוויזיה החינוכית, המשיבה 2, להימנע משידורה של תכנית בשם "קלפים פתוחים" המיועדת לבני נוער, ושהוקדשה לזהות מינית ועסקה בהומוסקסואליות ובלסביות (להלן – התכנית). עמדת המשיבים היא כי אין לאפשר את שידור התכנית ללא הצגת נושא ההומוסקסואליות באופן "מאוזן".

ה

בית-המשפט העליון פסק:

א. (1) בעולם המתקדם לעבר שנות האלפיים, תופעת החד-מיניות – הומוסקסואליות ולסביות – כשלעצמה, שוב אינה מבטאת "סטייה" שיש להוקיעה, לגנותה ולהילחם בה, ועל-אף אי-ידיעת מקורה המדויק של התופעה – מגלים כלפיה הבנה וסובלנות. אין מקום ליחס של "עצימת עיניים" כלפי התופעה או להפיכת הדיון בה ל"טאבו" (1825 – 826א).

ו

(2) הגם שבני הקהילייה החד-מינית נמנים, גם לשיטתם שלהם, עם המיעוטים החריגים, הם מהווים חלק אינטגרלי מהמסגרת החברתית וזכאים להתייחסות סובלנית. וכל עוד לא ניתן להצביע על סיבה מיוחדת המצדיקה את הצרת צעדיהם ואת צמצום זכותם להציג את אורח חייהם וחוויותיהם בפני הציבור, אין לשלול זאת מהם (826ג).

ז

ב. (1) אכן, הטלוויזיה החינוכית הינה מסגרת מיוחדת השונה מן הטלוויזיה הכללית, ותכליתה "חינוך". ואולם, "חינוך" בעניין הנדון אינו חינוך "מודרך" מטעם; אלא

"חינוך" במשמעות הרחבה ברוח התקופה. ו"חינוך" במשמעות זו סובל, לפחות, גם תכנית החסרה לדעת מקצוענים "איון מקצועי" (1826 – ז, 827).

א (2) אכן, התכנית אינה "מאוזנת" במובן זה שהיא מצומצמת להצגת חוויותיהם של הנמנים עם ה"חריגים" ואינה כוללת עמדה "אחרת" מזו המתחייבת מדברי המרואיינים. ברם, אין בכך משום "חוסר איון" ההופך את התכנית ל"אנטי חינוכית". על פניה נועדה התכנית להכרת התופעה באמצעות מפגש עם צעירים בעלי זהות חד-מינית; ובתור שכזו – הרי היא תכנית שלמה ולא חסר בה דבר. ה"איון" החסר מדבר בבחינת הערכית-חברתית של התופעה. לא זה היה נושא התכנית, ומכל מקום – אין מניעה להוסיף תכנית כזאת (827 ב – ג).

התנגדות לצו-על-תנאי מיום 14.1.1997. העתירה נתקבלה. הצו-על-תנאי נעשה מוחלט.

ג דן יקיר, עירא עדן, דורי ספיבק – בשם העותרות;
יהודה שפר, סגן בכיר א לפרקליטת המדינה – בשם המשיבים 1-2;
אילן רותם – בשם המשיבה 3.

פסק-דין

השופט י' קדמי

1. פתח דבר

זוהי עתירה המכוונת נגד הוראתו של שר החינוך, המשיב 1, לטלויזיה החינוכית, המשיבה 2, להימנע משידורה של תכנית אחת מסדרת תכניות בשם "קלפים פתוחים", שהוקדשה ל"זהות מינית" ועסקה בהומוסקסואליות ולסביות (להלן – התכנית).

תכניות הסדרה משודרות אחת לשבוע והן מוקדשות לדיון בנושאים שונים המעסיקים בני נוער, ובין היתר בתופעות חברתיות שנויות במחלוקת, כגון: חזרה בתשובה, סמים, אלכוהוליזם, מין, כתות דתיות וכיוצ"ב. התכניות מוקלטות בהשתתפות קהל צופים של בני נוער, מיועדות לבני נוער ומשודרות בשעות צפייה המתאימות לבני נוער.

במסגרת התכנית האמורה – שאושרה על-ידי הצוות המקצועי של המשיבה 2 – מראיין מגיש התכנית ארבעה צעירים: שני צעירים הומוסקסואליים, צעיר דו-מיני

וצעירה לסבית; כאשר מן הקהל משתתפת אם לצעיר הומוסקסואלי. בתום הריאיון מתקיים דו-שיח בין הצופים – צעירים גם הם – לבין המרואיינים.

א

עיון בקלטת התכנית הראה, כי הופעתם של ארבעת המרואיינים הייתה נעימה, דבריהם שטפו והתאפיינו בכנות מלבבת ועמדותיהם הוצגו בצורה ברורה ובהירה. ניכר היה בארבעה, שהם מבקשים את הבנתם ואהדתם של הצופים; כאשר התמונה הכוללת שהצטיירה מן המפגש עמם הייתה שהומוסקסואלים ולסביות, הינם ככל בני הנוער, שהטבע נטע בהם תכונות שאינן מוציאות אותם אל "מחוץ למחנה".

ב

סמוך לקראת שידור התכנית התברר למשיב 1, כי קמה התנגדות מטעם אנשי ציבור לשידורה, תוך שימת דגש על אופייה המעורר להתנסות מצד אחד ועל אי-התאמתה ל"אכסניה" מצד אחר. לנוכח התפתחות זו, הורה המשיב 1 על קיום בדיקה יסודית של התאמת התכנית לשידור, ובמקביל עיכב את שידורה עד לקבלת תוצאותיה של הבדיקה.

ג

העותרים לא המתינו להשלמת הבדיקה ופנו בעתירה הנוכחית; כשהטענה המרכזית שבפניהם היא: כי עיכוב השידור פוגע בחופש הביטוי ובזכויותיהם של ההומוסקסואלים והלסביות.

ד

בינתיים הושלמה הבדיקה, ובחוות-הדעת שהוגשו למשיב 1, נשלל שידור התכנית כמות שהיא, שכן המסרים שמשגרת התכנית לבני הנוער הצופים בתכניות חינוכיות אינם מאוזנים. המשיב 1 אימץ את ההמלצה; כאשר לשיטתו פסילתה של התכנית מוגבלת לשידור בטלוויזיה החינוכית בלבד.

ה

2. המחלוקת העניינית

א. עיקרה של המחלוקת בין העותרים – המבקשים להורות על שידור התכנית כמות שהיא – לבין המשיבים, הסבורים שאין לעשות כן ללא "תוספת מאזנת" כאמור, סובבת בסופו של דבר סביב שני צירים: האחד – מציג את השאלה אם התכנית, כמות שהיא, מציגה את תופעת ההומוסקסואליות והלסביות באורח חד-צדדי, המעורר, אם לא למעלה מזה, להתנסות בחוויה אישית במישור זה; והשני – מציג את השאלה אם התכנית, כמות שהיא, מתאימה לשידור במסגרת סדרה חינוכית, המכוונת בין היתר לעיצוב האישיות של הדור המתבגר.

ו

ז

ב. העמדות שעליהן סומך המשיב 1 תשובה שלילית לשתי השאלות האמורות, באות לכלל ביטוי בחוות-הדעת שהוגשו על-ידי פרופ' עוזר שילד, הגב' רוחמה קציר ומאוחר יותר על-ידי מר מיכאל גל.

א

חוות-דעת אלו מדגישות את המגרעות שבהן לוקה התכנית כמות שהיא ובין היתר: את היעדר ה"איזון" המקצועי בהצגה השטחית הקלילה והמלבבת על פניה של ההוויה החד-מינית על-ידי ארבעת המרואיינים; את ההתעלמות מערכים חברתיים בעלי דין קדימה ביחס להוויה האמורה ואת המסרים המעודדים התנסות, תוך הצגת ציפיות לחוויות נעימות שאינן כרוכות בסיכונים מכל סוג שהוא.

ב

עם זאת, כאמור, אין המדובר בחוות-הדעת האמורות בשלילה מוחלטת של שידור התכנית, אלא בצורך "לאזן" את התמונה המתחייבת ממנה בדבר אופייה, טיבה והשלכותיה של ההוויה החד-מינית על-ידי תוספת מידע מקצועי, המאפשר בחינה מאוזנת של התופעה; כאשר האכסניה ההולמת את שידורה של התכנית היא המסגרת ה"כללית" להבדיל מן המסגרת ה"חינוכית".

ג

ג. לעומת זאת, מפריכות העותרות את חששות המשיבים מן הנזק הלכאורי שעלול להיגרם משידור התכנית כמות שהיא והן סומכות את עמדתן על חוות-דעתם של פרופ' איריס לוין, פרופ' סלומון, ד"ר בן ארי והגב' לויטה. חוות-דעת אלו מדגישות, בין היתר, את הנקודות הבאות: הקהילייה המדעית קבעה כי הומוסקסואליות אינה מחלת נפש או הפרעה נפשית, כי אם נטייה וזהות מינית, על כל המשתמע מכך מבחינה רגשית והתנהגותית; העובדה שהצגת החוויה החד-מינית על-ידי ארבעת המרואיינים אינה מלווה ב"רגשות אשם", אינה מעודדת "הפקרות מינית", והחשש להתנסות בעקבותיה הינו שולי ובלתי מזיק בסופו של דבר; הצגת הנושא על-ידי המרואיינים אינה מחייבת "איזון", שהרי אין המדובר בהצגת השקפות עולם לבחירה, אלא בפתירת אשנב להכרתה של תופעה ולהבהרתה.

ד

ה

3. ה"אקלים" החברתי-משפטי

ו

א. בעולם המתקדם לעבר שנות האלפיים, תופעת החד-מיניות – הומוסקסואליות ולסביות – כשלעצמה, שוב אינה מבטאת "סטייה" שיש להוקיעה, לגנותה ולהילחם בה; ועל-אף אי-ידיעת מקורה המדויק של התופעה – מגלים כלפיה הבנה וסובלנות.

ז

ב. נכון הדבר – בלי לנקוט עמדה בעניין זה – שיש הסוברים שתופעה זו אינה רצויה והיא אף מזיקה. ברם, אין בכך כדי להצדיק התעלמות ועצימת עיניים בפני קיומה

של התופעה, ומכל מקום, קשה לראות בהדחקת התופעה ובהפיכת הדיון בה ל"טאבו", אחד מן האמצעים האמורים.

א

הסתגרות והוקעה ללא היכרות והבנה לא תבאנה, כך נראה לי, לתוצאות שהמבקשים לצמצם את ממדי התופעה – רוצים בהן, והתעלמות ואיסור גורף ללא הנמקה לא יעמדו, בעולם של היום, כנגד הסקרנות, הפתיחות והרצון לדעת. הכרת התופעה אינה הופכת אותה כשלעצמה לרצויה ומקובלת, ובלעדיה לא ייתכן דיון של אמת במשמעותה ובהשלכותיה. הכרת התופעה דרושה דווקא לאלה המבקשים להצר את צעדיה.

ב

ג. העידן שבו אנו חיים מטפח את זכויות הפרט ונושא את דגל ההבנה, הסבלנות והסובלנות כלפי מיעוטים וחרגיגים, והנמנים על הקהילייה החד-מינית – גם לשיטתם שלהם – משתייכים לאחרונים. ברם, כחריגים אחרים, גם הם מהווים חלק אינטגרלי מהמסגרת החברתית שלנו, וכל עוד לא ניתן להצביע על סיבה מיוחדת המצדיקה את הצרת צעדיהם וצמצום זכותם להציג את אורח חייהם וחוויותיהם בפני הציבור, אין לשלול זאת מהם.

ג

ד

4. טלוויזיה חינוכית

א. הציר האחר להתנגדות לשידור התכנית הינו אופייה המיוחד של ה"אכסניה החינוכית", שבמסגרתה נערכה התכנית והייתה מיועדת לשידור.

ה

כאמור, התכנית אושרה על-ידי הגורמים המתאימים של המשיבה 2. ההתנגדות לשידור התכנית ניעורה רק לאחר הכנתה לשידור וזאת, ככל הנראה, לנוכח הופעתם הנעימה של המרואיינים, אשר מטבע הדברים, לא דיברו ב"גנותה" של התופעה ולא הציגו באור "שלילי". מצב דברים זה, בוודאי לא נעלם מעורכי התכנית ומהאחראים לקיומה.

ו

ב. אכן, הטלוויזיה החינוכית הינה מסגרת מיוחדת השונה מן הטלוויזיה הכללית, ותכליתה "חינוך". ברם, כפי שמלמד אותנו מילון השפה העברית – וכפי שמתחייב מלוח השידורים של הטלוויזיה החינוכית – משמעותו של "חינוך" בעניין זה הינה רחבה והולמת את התקופה, ובפועל הורחבה משמעותו של המושג בכך שהוא כולל במסגרתו גם הקניית דעת, הרחבת אופקים והשכלה לשמה.

ז

ג. התכנית, על-פי נושאה והדרך שנקבעה להצגתו, באה לדעת הכול – בתחילת הדרך לפחות – בגדר "חינוך" במשמעותו האמורה, והיעדר ה"איזון" הנטען עתה כנגדה על רקע הופעתם הנעימה של המרואיינים אינו משנה את אופייה הבסיסי.

א

המרואיינים לא קראו לאחרים ללכת אחריהם, הם הציגו את ההוויה החד-מינית על רקע תחושותיהם האישיות, הם לא התיימרו להיות אנשי מקצוע והערכותיהם והתרשמויותיהם היו של מי שחווים את התופעה על בשרם ולא מעבר לכך. אכן, התכנית אינה "מאוזנת" במובן זה שהיא מצומצמת להצגת חוויותיהם של הנמנים עם ה"חריגים" ואינה כוללת עמדה "אחרת" מזו המתחייבת מדברי המרואיינים. ברם, אין בכך משום "חוסר איזון" ההופך את התכנית ל"אנטי-חינוכית". על פניה נועדה התכנית להכרת התופעה באמצעות מפגש עם צעירים בעלי זהות חד-מינית, ובתור שכזו – הרי היא תכנית שלמה ולא חסר בה דבר. ה"איזון" החסר מדבר בבחינת הערכת-חברתית של התופעה. לא זה היה נושא התכנית, ומכל מקום – אין מניעה להוסיף תכנית כזאת.

ב

ג

ד. "חינוך" בנושא הנדון כאן אינו חינוך "מודרך" מטעם אלא "חינוך" במשמעות הרחבה ברוח התקופה. ו"חינוך" במשמעות זו סובל, לפחות, גם תכנית החסרה לדעת מקצוענים "איזון מקצועי".

ד

התכנית נכונה לבני נוער והיא נותרה תכנית לבני נוער. העובדה שקיימת בחברתנו עמדה המבקשת לצמצם את תופעת הזהות החד-מינית על-ידי הוקעתה כאנטי-חברתית – או אנטי-מוסרית – אינה שוללת את הצגתה, את הכרתה ואת למידתה בדרך שנבחרה על-ידי עורכי התכנית.

ה

כפי שכבר נאמר, הדחקה ועצימת עיניים אינן משרתות את מטרתם של בעלי הדעה האמורה; כאשר אין מניעה להציג עמדות אחרות בדבר אופייה החברתי של התופעה בתכנית נוספת.

ו

5. טוף דבר

א. סיכומם של דברים, לא מצאתי הצדקה למניעת שידורה של התכנית, ואם מי מהמשיבים סבור שהתכנית "מקוטעת" ואינה מציגה תמונה שלמה של הסוגיה שנועדה להצגה במסגרתה, אין מניעה לכך שבנוסף לתכנית ישודר דיון "משלים" כאמור.

ז

הצפייה בתכנית אינה גורמת נזק המצדיק את גניזתה, אלא אך מקימה בסיס לדיון ולעיון בסוגיה, על רקע המציאות שהוצגה במסגרתה.

ב. משהגעתי למסקנה כי אין הצדקה להימנעות משידור התכנית, אין טעם ואין מקום לברר את הטענות האחרות שהוצגו מטעם העותרות כנגד הסמכות למנוע את השידור.

ג. לאור כל האמור לעיל, הנני מציע לחבריי להפוך את הצו-על-תנאי להחלטי, ולהורות למשיב 1 להסיר את התנגדותו לשידור התכנית; הוספת תכנית "משלימה" כאמור, נתונה לשיקול-דעתם של הגורמים המופקדים על התכניות המשודרות במסגרת הסדרה.

הנשיא א' ברק

אני מסכים.

השופטת ד' דורנר

אני מסכימה.

הוחלט כאמור בפסק-דינו של השופט קדמי.

ניתן היום, י"ט באלול תשנ"ז (21.9.1997).

בג"ץ 273/97 האגודה לשמירת זכויות הפרט – למען הומוסקסואלים,
לסביות וביסקסואלים בישראל ואח' נ' שר החינוך, התרבות והספורט ואח'

השופט י' קדמי

פ"ד נא(5) 822

מיני-רציו:

* משפט חוקתי – זכויות הפרט – זכויות הומוסקסואלים ולסביות

תופעת החד-מיניות כתופעה שאינה מבטאת סטייה שיש להוקיעה – החובה לגלות הבנה וסובלנות כלפי תופעת החד-מיניות – זכותם של הומוסקסואלים ולסביות להציג את אורח חייהם בפני הציבור – היעדר הצדקה למנוע את שידורה של תכנית טלוויזיה המציגה בני נוער בעלי זהות מינית הומוסקסואלית.

* תקשורת – טלוויזיה חינוכית – מטרותיה

"חינוך" מהו – המושג "חינוך" ככולל במסגרתו גם הקניית דעת הרחבת אופקים והשכלה לשמה – להבדיל מן "חינוך" מודרך מטעם – היום מוטל על הטלוויזיה החינוכית לשמור על "איזון" בתוכני השידור – היעדר הצדקה למנוע את שידורה של תכנית טלוויזיה המציגה בני נוער בעלי זהות מינית הומוסקסואלית.

[הודעה למנויים על עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו - הקש](#)

[כאן](#)